

# OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”



## Profeteren en Protesteren

Toen kwam de HEERE af in de wolk, en sprak tot hem, en afzonderende van den Geest die op hem was, leidde hem op de zeventig mannen, die oudsten; en het geschiedde als de Geest op hen rustte, dat zij profeteerden, maar daarna niet meer.

Numeri 11 : 25.

Zo heeft dan de HEERE op Mozes' klacht, dat hij het volk alleen niet dragen kan, (prachtige uitdrukking, tussen haakjes, die Mozes' opvatting weergeeft van de taak der ambtsdragers, die tot leiden geroepen zijn van Gods volk: drágen!) hulp gekregen. Van de Geest die op hem rust, die hem ambtelijk bekwaam maakt tot zijn taak, wordt door den HEERE op de mannen gelegd, die Mozes zullen helpen in het leiden van het volk. En wat er dan gebeurt, is voor alle tijden leerzaam voor allen, die tot herder over de gemeente Gods zijn geroepen. Zodra hun licht aan dat van Mozes ontstoken is, beginnen zij te profeteren. Dát is het van God gegeven en aangewezen geneesmiddel tegen alle inzinking en verachting.

Ziet dat volk zijn taak en roeping niet meer? De mannen, die tot voorgangers geroepen zijn, stellen het leven en de roeping van het volk, dat aan hun leiding wordt toevertrouwd in het heldere licht van het Woord van God! De Geest des HEEREN werkt namelijk nimmer zonder het Woord des HEEREN, dat Hijzelf tot een richtsnoer voor de gemeente Gods heeft gegeven.

Want wat hebben die in geestvervoering geraakte mannen geprofeteerd? Het woord, dat hier in de grondtekst wordt gebruikt, is niet de term die van de profetische werkzaamheid van mannen als Jesaja en Jeremia, Hosea en Amos wordt gebezigd. Het is dát woord, dat ook wordt gebruikt voor de bezieling, die o.a. Saul ten deel viel. En wat er met Saul gebeurde, toen hij de profeten ontmoette, maakt ons duidelijk, wat er met deze zeventig mannen is geschied. Toen de profeten Saul ontmoetten, raakte hij, naar het woord des HEEREN, door Samuel gesproken, in geestverrukking. Wat hebben die profeten en wat heeft Saul toen gesproken? Let maar op de plaats waar dat is gebeurd: de Geest werd over Saul vaardig, op de heuvel Gods, waar der Filistijnen bezettingen zijn, lezen we. Die Filistijnen waren de geboren aartsvijanden van het volk der belofte. Zij konden niet zetten, dat dat volkje van schaapherders en boeren, 't welk voor zijn cultuur geheel afhankelijk was van dit zeevarend volk met zijn Griekse beschaving, de pretentie had, dat zij de aarde zouden beërven, en predikte: Al de afgoôn, ook van de Filistijnen, zijn slechts ijdelheden, maar God, die van ons wordt aanbeden is 't die de hemelen heeft gesticht, en die zegen en leven geeft en wie die zegen wil genieten moet bij Israël wezen. Als een hoon voor die pretentie hadden de Filistijnen het ganse land bezet. De wachtposten der Filistijnen riepen als het ware smalend: zie nu maar eens wat er van Gods beloften terecht komt, waarop gij zo prat gaat! Maar

juist dáár, waar in Gibeá zulk een bezetting ligt, verandert Sauls boerenhart, dat tot nog toe zich slechts bezig had gehouden met zaken als de ezellen zijns vaders, in een koningshart. In geestdrift ontstoken, zingt hij met de profeten van Gods beloften en van Zijn trouw en macht om ze te vervullen, en roept het volk straks op tot verzet tegen de onderdrukker en bezielt het tot de heilige strijd.

Zo hebben ook die zeventig geprofeteerd van de heerlijkheid van Gods beloften. En zij hebben geprotesteerd tegen de wereldsgezindheid en aardsgezindheid, die het volk tot stilstand hadden gebracht. Zij hebben tegen het kankerende volk gezegd: kijken jullie achterom in vleselijke vadsigheid en vreselijke verachting en ongelof? Wij kijken vooruit, naar de vervulling van de beloften Gods, in het land der belofte! Wij kijken uit naar de vervulling van alle beloften welke Hij medebrengt, Die komt in der tijden volheid, en door Wien de perspectieven zich verwijden in eindeloze eeuwige verten! Voorwaarts, Christenstrijders, drukt des Konings spoor! Die 't beloofd heeft, zal 't gestand doen, 't Woord, dat Hij Zijn kind'ren gaf!

Zo ongeveer hebben die zeventig geprofeteerd. En dát is het wat de kerk van alle tijden nodig heeft tegen alle inzinking van het geestelijk leven! Als de kerk des HEEREN tot stilstand komt, als ze wereldsgezind wordt en aardsgezind, dan is hier de diagnose gesteld: dan zijn we on-geestelijk geworden. En dan wordt hier ook de therapie aangegeven: dan moet de Geest de predikers doen profeteren. En zulke predikers hebben we dan nodig, die zó profeteren, die in brand staan van de beloften, in vuur komen voor het evangelie, de blijde boodschap, de toekomst, die geprojecteerd ligt in Gods Woord. Het volk weer op gang brengend en vooruit en omhoog trekkend om te leven uit en op mars te gaan naar de vervulling van de beloften, en zo voor heel de wereld te zijn een verschijnsel, dat aller oog trekt, dat velen meetrekt op weg naar het hemels Kanaán.

Wanneer we tegenwoordig de stemming nagaan in onze kerken, dan moet geconstateerd: die is niet erg enthousiast. Toen we pas vrijgemaakt waren, was dat anders. We waren vaak maar kleine groepjes, die zich onder eindeloze moeilijkheden hadden losgeworsteld, en onder smaad en verachting de ontredde boedel van het kerkelijke leven weer op gang moesten zien te brengen. Maar met welk een geestdrift werd er in die eerste dagen geleefd! Het geloof wordt in de strijd geboren, en hoe leefde het geloofsleven op! Met hoeveel vreugde gingen we op naar de dienst des Woords! De zondagen waren weer feestdagen geworden. We hongerden naar het Woord. Predikers en hoorders ontdekten beiden met stralende ogen nieuwe schatten in het oude Woord, en oude schatten bewonderden ze weer, ze kregen voor ons ongekende glans! We hadden elkaar lief, we waren „wijs met elkaar”, zouden de Groningers zeggen, blij met ieder, die zich vrijmaakte, met iedere gemeente, die zich bij ons voegde.

### UIT DE INHOUD:

Profeteren en Protesteren	J. v. D.
Heerlijkheid	H. J. J.
Luis Padrosa (III slot)	J. M.
Rectificatie „Euromarkt”	
Uit de praktijk der godzaligheid (V)	D. v. D.
Onze houding in de dagelijkse omgang met „buitenkerkelijken” (III)	C. S.
De nieuwe energiebron	J. Stw.
Kritische krabbels	Frater
Boekbespreking	C. V. en P. A. H.
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

We namen elkaar aan zonder critiek. We stonden elkaar bij om verder te komen. Het was een stralende tijd, waarnaar we met heimwee terugdenken.

Maar nadien is de kerkelijke hemel betrokken. Op de schone morgen volgde een grauwe dag. Velen zijn, in plaats van dankbaar, kritisch geworden. We kunnen niet zoveel meer van elkaar verdragen, hier en daar is men kittelachtig van gehoor en luistert met wantrouwen naar de prediking, die op een goudschaaltje wordt gewogen, of ze wel „goed vrijgemaakt” is, dat wil zeggen: of ze wel aan de maatstaven voldoet, die men voor zichzelf als goed vrijgemaakt heeft vastgesteld. Men heeft vaak weinig geduld met elkaar. Er wordt druk met etikettes gewerkt. De een heet niet goed gereformeerd, de ander te extremistisch. Eindeloze twisten hebben het kerkelijke leven opgehouden en op grote kosten gejaagd. Terwijl de tijden zo donker zijn en tijd en geld beter hadden kunnen worden besteed met het uitdragen van het licht, dat ons is toebetrouwd in een wereld, die steeds verder afdwaalt. En van de blijdschap van het eerste begin, waarmee we op weg gingen, is vaak niet veel over. Het leger, dat zo vrolijk op mars was gegaan, dreigt tot stilstand te komen. We maken, dat niemand meer jaloers is op ons, en dat de jeugd zich met wrevel afkeert van zulk een gezelschap. Terwijl de satan alles in het werk stelt, om die jeugd te winnen, en de zuigkracht van de wereld enorm is in onze tijd.

Dat wil niet zeggen, dat velen niet zuchten onder deze toestand, en terughunten naar de tijd der minne. Er worden gelukkig van alle zijden klanken beluisterd, dat het anders moet. Maar hoe krijgen we het anders?

Ik geloof, dat we het recept lezen in onze tekst. Gods Geest moet het doen. Er moet weer veel gebeden worden: och, schonkt ge ons de hulp van Uwen Geest, mocht die ons op onze paân ten Leidsman strekken. En als dan de schare van predikers en leidlieden zich houden aan hun taak: profeteren en protesteren, bezielt en bezielend het volk des HEEREN op hun rijkdom en hun roeping wijzen, en de scharen opmerkend maken, hoe Gods geboôn ons tot Zijn liefde wekken, dan is er hoop, dat er vernieuwing komt, verbondsvernieuwing en dat het heirleger de ingezonkenheid afschudt en de pas er weer inzet en het marslied aanheft op weg naar Kanaán!

Heerenveen.

J. VAN DIJK.

# HEERLIJKHEID

Natuurlijk kennen we allen bovenstaand woord. Het komt tientallen keren in de Bijbel voor. Vele malen roemen we Gods heerlijkheid in de psalmen, die we in de kerk zingen. Maar al kennen we allen het woord, verstaan we ook wat het betekent? Een woordenboek bevat een artikel over de heerlijkheid, dat als volgt begint: „Van de heerlijkheid Gods spreekt elke christen zeer vaak, daar deze uitdrukking in het Onze Vader voorkomt. En toch heeft dit woord voor de meesten slechts een zeer vage inhoud. Ja het zou wel eens kunnen zijn, dat velen in deze uitdrukking juist de ondenkbaarheid en onvoorstelbaarheid Gods uitgedrukt vinden”. Mogelijk denken sommigen, dat het woord heerlijkheid iets met het woord heer of eigenaar te maken heeft en dat heerlijkheid dus ongeveer gelijk is aan heerschappij. Nu kan een heer of gebieder wel heerlijkheid hebben, maar deze woorden hebben oorspronkelijk naar ik meen niets met elkaar te maken.

We willen eerst nagaan wat we onder heerlijkheid hebben te verstaan als die **aan mensen wordt toegekend**. Elk goed woordenboek kan ons inlichten dat het woord heerlijkheid in het Hebreuws samenhangt met een werkwoord dat betekent: zwaar zijn, gewicht hebben. Het wordt gebruikt voor zware voorwerpen, die nogal imponeren door hun gewicht. Maar dan wordt het ook voor personen gebruikt en dan betekent het: gewichtig zijn, imponeren, indruk maken. En zo wordt heerlijkheid de aanduiding voor iemand, die indruk maakt door z'n rijkdom of door z'n macht of door z'n positie.

Van Jakob lezen we, dat hij vele kudde had en dienstmaagden en dienstknechten en kamelen en ezels. Hij werd wat we noemen een groot man. En dan zeggen de zonen van Laban: „Jakob heeft genomen alles wat van onze vader was en uit vaders bezit heeft hij al deze heerlijkheid gemaakt”. Hier betekent heerlijkheid zoveel als rijkdom, kolossaal bezit.

Als Jozef zich aan z'n broeders heeft bekend gemaakt en zij naar vader Jakob terugkeren zegt Jozef tot hen: „En boodschapt mijn vader al mijn heerlijkheid in Egypte”. De roomse vertaling spreekt van glorie. Met heerlijkheid wordt hier bedoeld: hoge positie of grote macht.

In psalm 8 horen we, dat God de mens met eer en heerlijkheid heeft gekroond. Z'n heerlijkheid bestaat daarin, dat hij „heerst over de werken van Gods handen en dat hij macht heeft over de dieren des velds en het gevogelte des hemels en de vissen der zee”.

Bij de verzoeking van de Here Jezus door de duivel neemt deze Hem mee op een hoge berg en toont Hem „alle de koninkrijken der wereld en hun heerlijkheid”. Hier wordt met heerlijkheid bedoeld alle macht en pracht en rijkdom van hen, die deze wereld beheersen.

In de Bergrede vermaant de Here Jezus z'n discipelen om niet bezorgd te zijn voor de kleding. En zegt dan: „Aanmerkt de leliën des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet en spinnen niet; en Ik zeg u, dat ook Salomo in al zijn heerlijkheid niet is bekleed geweest gelijk een van deze”. Wat zal Salomo een indruk gemaakt hebben als hij in vol koningsornaat op z'n troon zat, temidden van z'n rijksgroten, in z'n prachtig paleis, waar alles wel van goud en zilver zal hebben geschitterd. Maar de leliën des velds noemt de Here Jezus nog heerlijker. Heerlijkheid is hier pracht, schoonheid.

Hetzelfde woord wordt nu ook gebruikt om aan te duiden de **ontzagwekkende verhevenheid Gods**. Als schuldige onderdanen reeds beven als ze denken aan de heerlijkheid van een aards koning, die hen zal rechten, hoe moeten zondige mensen dan wel beven als ze iets bemerken van de alles overtreffende heerlijkheid Gods? Maar zoals trouwe onderdanen zich verheugen in de macht van hun koning en daarop vertrouwen, zo mogen de rechtvaardigen zich verblijden in de heerlijkheid van God en daarop vertrouwen.

De vraag komt als vanzelf bij ons op: Maar kunnen we dan iets van die heerlijkheid Gods zien? We kunnen toch niet binnendringen in het hemelse paleis en we kunnen God toch

niet zien zitten op de troon zijner heerlijkheid? Inderdaad, dat kunnen we niet. Johannes schrijft in z'n evangelie: „Niemand heeft ooit God gezien”. 1 : 18. Mozes heeft eens gevraagd aan de HERE: „Toon mij nu uw heerlijkheid”. Doch de HERE zeide: „Ik zal al mijn goedheid voorbij uw aangezicht laten gaan, en zal de naam des HEREN uitroepen voor uw aangezicht. . . . Gij zoudt mijn aangezicht niet kunnen zien, want Mij zal geen mens zien en leven”. Exodus 33.

De Joodse Talmud verhaalt, dat een keizer eens tot een rabbi zei: „Ik wil God zien”. Deze antwoordde: „Gij zult het niet kunnen”. Maar de keizer hield vol: „Ik wil Hem zien”. Toen stelde de rabbi de keizer met het gezicht naar de zon (het was in de heetste zomermaand) en zeide: „Kijk hier middenin”. De keizer antwoordde: „Dat kan ik niet”. Toen de rabbi weer: „Hoe? De zon, die slechts één van Gods dienaren is kunt gij niet in het gelaat zien; hoe wilt gij dan God zelf aanschouwen?”

Toch heeft Israël iets van Gods heerlijkheid gezien, toen Hij onder **wonderlijke** tekenen zich aan het volk openbaarde bij de Sinaï. We lezen in Exodus 19 : 16v: „En het geschiedde ten derden dage, toen het morgen was, dat er op de berg donderen en bliksemen waren, en een zware wolk, en het geluid van een zeer sterke bazuin, zodat al het volk verschrikte dat in het leger was. . . . En de ganse berg Sinaï rookte, omdat de HERE op hem neerkwam in vuur; en z'n rook ging op als de rook van een oven en de ganse berg beefde zeer”. De HERE openbaarde zich in deze tekenen van donder en bliksem, waarvoor het schepsel nog beeft en waarover de mens zich nog verwondert. We lezen in Ex. 24 : 17: „En het aanzien der heerlijkheid des HEREN was als een verterend vuur”.

God openbaart zijn heerlijkheid enerzijds in wolken en donkerheid, anderzijds in licht en vuur. In machtige taal schildert Ps. 97 de heerlijkheid des HEREN: „De HERE regeert, de aarde verheuge zich, dat vele eilanden zich verblijden. Rondom Hem zijn wolken en donkerheid, gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid van zijn troon. Een vuur gaat voor zijn aangezicht heen en het steekt zijn wederpartijders rondom aan brand. Zijn bliksemen verlichten de wereld, het aardrijk ziet ze en het beeft. De bergen smelten als was voor het aanschijn des HEREN, voor het aangezicht des HEREN der ganse aarde. De hemelen verkondigen zijn gerechtigheid en alle volken zien zijn eer”. (Dit laatste woord kunnen we ook wel vertalen door glorie of heerlijkheid).

In de volheid des tijds heeft God zijn heerlijkheid geopenbaard in Christus Jezus. Als door de engelen de geboorte van Hem wordt bekend gemaakt aan de herders, dan omstraalt hen de heerlijkheid des HEREN. Luk. 2 : 9. Eenmaal is Hij in z'n heerlijkheid gezien op de berg der verheerlijking. Daar „werd Hij voor hen veranderd in gedaante; en zijn aangezicht blonk gelijk de zon en zijn klederen werden wit gelijk het licht”. Matth. 17 : 2. Gemeten naar de maatstaf van aardse koningen had Hij geen „gedaante noch heerlijkheid”. Maar de gelovigen zagen in zijn wonderen en woorden iets van de heerlijkheid Gods doorstralen. Vooral de evangelist Johannes spreekt daar telkens van. Bijv. in 1 : 14: „En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de Eniggeborene des Vaders) vol van genade en waarheid”. Als de Here Jezus in Kana het wonder heeft verricht van de verandering van water in wijn wordt dit aldus uitgelegd: „Dit begin der tekenen heeft Jezus gedaan te Kana in Galilea en heeft zijn heerlijkheid geopenbaard; en zijn discipelen geloofden in Hem”. Joh. 2.

Johannes verzekert in hoofdstuk 11, dat de opwekking van Lazarus is tot openbaring van de heerlijkheid Gods. Tot Martha zegt de Here Jezus: „Heb ik u niet gezegd, dat zo gij gelooft gij de heerlijkheid Gods zien zult?” Maar de volle heerlijkheid is Jezus deelachtig geworden, toen Hij na z'n lijden en sterven werd opgewekt en opgenomen in de hemel, om te zitten aan Gods rechterhand. „En buiten alle twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de Geest, is gezien van de Engelen, is gepredikt onder de heidenen, is gelooft in de wereld, is opge-

nomen in heerlijkheid”. I Tim. 4 : 16. Dat wil zeggen, dat de Here Jezus nú deelt in Gods macht en majesteit, in één woord: Hij heeft alle macht in hemel en op aarde.

In die heerlijkheid zullen de gelovigen delen als ze eens altijd bij de Here zullen zijn. Van de van God afgevalen wereld, van heel de mensheid, zegt Paulus: „Zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods”. Rom. 3 : 23. Maar de gelovigen, gerechtvaardigd door het geloof, hebben vrede bij God en „roemen in de hoop der heerlijkheid Gods”. Rom. 5 : 2. Ze zullen eens delen in de majesteit van Christus en met Hem over alle schepselen regeren. Want de Here Jezus heeft zelf gezegd: „Wanneer de Zoon des mensen komen zal in zijn heerlijkheid, en alle heilige Engelen met Hem, dan zal Hij zitten op de troon zijner heerlijkheid. . . . Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen, die tot zijn rechterhand zijn: Komt gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk dat u bereid is van de grondlegging der wereld”. Die heerlijkheid is zó groot, dat alle ellende van dit leven erbij weg valt. „Want ik houd het daarvoor, dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet is te waarderen tegen de heerlijkheid die aan ons zal geopenbaard worden”. Rom. 8 : 18.

Maar die heerlijkheid is niet alleen toekomstig. Iets van de heerlijkheid van Christus straalt nu reeds over en in het leven der rechtvaardigen. Nu reeds werkt de Geest des Heren in de gelovigen, zodat ze een gedaanteverwisseling ondergaan. „Wij allen met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heren als in een spiegel weerkaatsend, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heren Geest”. 2 Cor. 3 : 18.

Wat denken we weinig aan de heerlijkheid Gods. En wat spreken we er weinig van. Zullen we het wat meer doen? We zijn onder de indruk van menselijke macht en grootheid. Wat kunnen de mensen veel. Ze kunnen atomen splitsen. Een kunstmaan de stratosfeer inslingeren, die 900 KM van de aarde verwijderd in duizelingwekkende vaart miljoenen KM verslindt om zo te zeggen. Is het niet imponerend? Heeft de mens geen heerlijkheid om voor te beven? Of om op te vertrouwen? Ach, wat zou die menselijke heerlijkheid, vergeleken bij de heerlijkheid Gods! We vinden een kunstmaan geweldig. Is de echte maan niet veel geweldiger? We duizelen van 900 KM hoogte en van 800 KM snelheid per seconde. Zullen we niet duizelen als we denken aan de lichtjaren van de sterren en aan de 300.000 KM per seconde van het licht? Zullen we niet met Ps. 19 zeggen: „De hemelen vertellen Gods eer en het uitspannel verkondigt zijner handen werk?” En met Ps. 104 : 24: „Hoe groot zijn uw werken o HERE! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt. Het aardrijk is vol van uw goederen”. En zullen we boven satellieten en raketten en atoombommen niet opzien tot Hem, bij wien „volken zijn geacht als een druppel van een emmer en een stofje van de weegschaal?”

Tenslotte: We zoeken mogelijk wat menselijke heerlijkheid: rijkdom of macht of naam. Laten we er mee ophouden. Ze is maar zo kort van duur. „Want alle vlees is als gras en alle heerlijkheid des mensen is als een bloem van het gras. Het gras is verdord en zijn bloem is afgevalen. Maar het Woord des Heren blijft in eeuwigheid”. Laat ons zoeken de heerlijkheid der kinderen Gods. Want die blijft tot in der eeuwigheid.

H. J. JAGER.

## VAN DE ADMINISTRATIE

Wij maken er onze lezers op attent, dat met 1 Oktober a.s. het tweede halfjaar van ons blad is begonnen.

We verzoeken onze abonneés die niet voor het gehele jaar hebben betaald, hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar, buitenland f 6.— per halfjaar te willen overmaken door storting op onze postrekening 2 3 3 1 1 7, t.n.v. Drukkerij Steenberg te Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

# Luis padrosa

III (Slot)

Nog een laatste artikel over Padrosa. Nu over zijn geschrift dat tot titel heeft: „Waarom heb ik het Katholicisme verlaten?”

In ons eerste artikel schreef ik, dat wij in dit geschrift een door en door schriftuurlijk getuigenis ontvangen tegen de gebreken en zonden van het roomse kerkinstituut. Dit laatste betekent niet, dat de stijl en aanpak der vragen precies de stijl is die wij onze „kerkstijl” plegen te noemen en dat de aanpak precies dezelfde is als de onze in kwesties betreffende Rome. Ik ben geneigd om te zeggen: **natuurlijk** is dat niet het geval. Deze man heeft een heel andere scholing ontvangen dan de meesten onzer. Deze man is een Spanjaard. En deze man is bovendien een ex-priester. Dat alles is merkbaar aan hetgeen hij schrijft. Dat hij een ex-priester is, heeft in dit opzicht zijn voordeel. Hij kent Rome. En hij kent het **anders** dan wij. Hij kent het niet theoretisch, uit boeken en uit de Catechismus. Hij kent het uit een levenspraktijk van vele jaren. Hij kent het zoals Luther en Melancton en Calvijn het gekend hebben. En hij gaat er op dezelfde radicaal-bijbelse manier tegen te keer. Heel anders dan men ten onzent Rome pleegt te bestrijden. Bij ons maakt men van Rome een gesprekspartner. Padrosa voert ook een „gesprek”, maar een gesprek dat helemaal door de heilige Schrift wordt beheerst. Hij toetst de meest belangrijke roomse dogma's aan de heilige Sshrift, zoals Calvijn dat heeft gedaan. Hij vraagt aan de Schriften wat wij moeten geloven en wat de kerk moet zijn en moet belijden. En dan valt zijn oordeel over Rome niet mals uit. Dat kan ook niet.

Hij schrijft dan over de volgende onderwerpen. Eerst over de onfeilbaarheid van de paus. Dan over de noodzakelijkheid van één zichtbare Kerk. Over de hooggeroemde eenheid van de Kerk vervolgens. Over de Traditie. Over Maria, „onze Moeder”. En dan nog een hoofdstuk over menselijke inzettingen. In dit laatste hoofdstuk bespreekt hij: het voorschrift dat de eredienst in de latijnse taal moet worden gehouden; het voorschrift dat men vóór het gebruik van de communie nuchter moet zijn (d.w.z. niets mag gebruiken, nog geen kopje thee, noch een druppel water); de verplichting van de zondenbelijdenis in de biecht om op deze wijze vergeving te verkrijgen en het kerkelijk celibaat.

Wij kunnen er niet aan denken om over al deze onderwerpen Padrosa's gedachtengang weer te geven. Slechts enkele opmerkingen. Het eerste hoofdstuk over de onfeilbaarheid van de paus is zeer interessant om de exegetische weg die de schrijver volgt. De Roomse kerk haalt haar dogma van de onfeilbaarheid van de paus uit het feit, dat de Here Jezus de sleutelen van het hemelrijk heeft gegeven aan Petrus. We kennen de tekst waar dat staat, Mattheus 16 : 18—20. Speciaal vers 19: „En Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen; en zo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zo wat gij zult ontbinden op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn”. Wat zegt nu de roomse kerk? Ik zal de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen geven aan u, Petrus en aan uw opvolgers. . . . „Al wat gij en uw opvolgers zullen binden, dat zal gebonden zijn, en al wat gij en uw opvolgers zullen ontbinden, dat zal ontbonden zijn”. De roomse kerk weet wel, dat de Here Jezus niet heeft gezegd „uw opvolgers”, maar niettemin leert zij als een geloofsartikel, dat de Here Jezus dit heeft willen zeggen. En het is duidelijk dat als de opvolgers van Petrus, dat zijn de bisschoppen van Rome, beschikken over de sleutels, het enige middel om binnen te komen is, dat men doet wat de roome kerk voorschrijft. En dit beslist voorgoed dat er buiten de kerk van Rome geen zaligheid mogelijk is.

Als het nu zó zou zijn, dat de Here Jezus de macht over het sluiten en het openen van de deur aan Petrus en zijn opvolgers in handen had gegeven, dan zou daaruit volgen, dat de poorten die zij openen geopend blijven en dat de poorten welke zij sluiten gesloten

blijven. Is dat zo? Ja, zegt de roomse kerk.

Maar wij antwoorden, aldus Padrosa, als het er zo mee staat, dan moeten wij als logische consequentie aanvaarden, dat Jezus Christus voor altijd en in alle gevallen, het recht om de mensen te oordelen heeft toevertrouwd aan Petrus en zijn opvolgers, die de absolute rechters en meesters zijn van de hemel en aarde in de zaken die het heil der mensen betreffen. Alleen zij zullen binnengaan, tot wie Petrus en zijn opvolgers zullen zeggen, dat zij mogen binnengaan. En buiten zullen blijven allen tot wie Petrus en zijn opvolgers zullen zeggen, dat zij buiten moeten blijven. Maar als het zó staat, hoe heeft de Here Jezus dan de woorden kunnen spreken welke Hij gesproken heeft over het oordeel dat Hij zal uitspreken, wanneer alle naties voor zijn troon zullen samenvergaderd worden en Hij als een herder de schapen van de bokken zal scheiden. Mattheus 25 : 32—46. En hoe heeft Hij kunnen zeggen wat in hoofdstuk 24 : 46—51 staat? En zó voort.

Voorts richt Padrosa zich tegen het feit dat men bij Rome naast Petrus z'n opvolgers is gaan stellen, en is gaan zeggen, dat hetgeen tegen Petrus alleen gezegd is, door Jezus, ook zou gezegd zijn tot zijn opvolgers. Daar is niet alleen geen enkele grond voor in de Schrift, maar het strijdt ook met de woorden, welke de Here Jezus tot Petrus heeft gezegd.

De Here Jezus heeft gezegd: aan u, Petrus, geef Ik de sleutels, en dat betekent naar de exege van Padrosa, dat Petrus de aera, het tijdperk van de genade voor de volken moest gaan **openen**, gelijk hij dat ook gedaan heeft. Hij heeft op de Pinksterdag te Jerusaleem tot de Joden het evangelie gesproken en hij heeft als eerste tot de eerste heidenen het evangelie gebracht.

Als hij het onderwerp van de noodzakelijkheid van één zichtbare kerk bespreekt, zoals Rome dat stelt n.l. één kerk, die de Waarheid moet bewaren, één kerk die de autoriteit heeft om „de schriften en de leerschat van Jezus Christus” als een depositum te conserveren en te verklaren, merkt hij op, dat de kerk om de waarheid te bewaren geen onfeilbaarheid nodig heeft. Dat hadden de Joodse priesters, die de schriften van het oude verbond bewaard hebben, ook niet. En toch heeft God door hun zorg die schriften bewaard. En niet alleen geen autoriteit om de schriften te bewaren, maar ook bestond er in Israël geen autoriteit om de schriften feilloos en met gezag uit te leggen. Dat laatste hoort er volgens Rome, vooral bij. Welnu zegt Padrosa, als God gedurende zovele eeuwen de meest vitale vragen omtrent de Waarheid heeft gelaten in het voortdurende gevaar van oneindige discussies, waarom zou Hij dat dan nu niet meer doen? De hoofddwaling van Rome is, volgens Padrosa, dat zij stelt dat men moet geloven, dat de kerk daar is om aan de mensen steeds nieuwe waarheden te brengen en dat zij de mensen de weg naar het eeuwig heil moet wijzen. Dat is nu niet zo, zegt hij. De taak en roeping der kerk is een andere. Haar roeping is te prediken dat de Weg, de Waarheid en het Leven te vinden zijn in de gehoorzaamheid aan het Woord des Heren dat bewaard is in de heilige Schriften en inzonderheid en volkomen, en in definitieve vorm, in de schriften van het Nieuwe Testament. Dat wat Petrus en de andere apostelen hebben vastgesteld, dat moet voor vast en bondig worden gehouden; en wat zij veroordeeld hebben dat is ontwijfelbaar een dwaling. Derhalve moet een ieder die de Waarheid wil leren kennen, terug naar het woord van de apostelen. Dat is de rots door Jezus Christus gelegd. Diens onfeilbaarheid is voor ons genoeg. De roomse kerk wijzigt de leer van Jezus Christus naar haar wil. Zij wil daarmee bereiken, dat de zaligheid der mensen van haar afhangt, en bereikt dat ook inderdaad bij de zielen die van haar afhankelijk geworden zijn. Maar de zaligheid hangt uitsluitend af van Jezus Christus, onze Goddelijke Verzoener en Zaligmaker.

Het punt van het onfeilbare en genoegzame, geschrevene Woord Gods is het punt van het meeste belang in de strijd tegen Rome. Padrosa besteedt aan de kwestie van

het Woord en de genoegzaamheid daarvan voor de kerk van alle eeuwen, veel aandacht. De roomsen zeggen dat in het begin het geloof is verbreid door de mondelinge prediking en overlevering en niet door schrifturen. „De apostelen hebben nooit gezegd, zo beweren zij, dat men de bijbel moet lezen om de zaligheid te beërven”.

Padrosa repliceert: dit is weer een van de grote sofismen, waar de roomse leer zo sterk in is. Feit is, dat de Here Jezus Christus niets heeft geschreven omdat Hij wist, dat dit de taak van de apostelen zou zijn, die Hij zelf had gevormd en opgeleid om te schrijven wat Hij hun had geleerd. De apostelen zouden niet hebben kunnen zeggen tot de mensen dat zij de leer van Jezus Christus moesten lezen. De boekdrukkunst bestond immers nog niet en men zou toen de leer van de Here Jezus niet met de nodige snelheid hebben kunnen verbreiden. Men kon slechts weinig exemplaren schrijven, en de mensen die zelf konden lezen waren in die tijd zeldzaam. Maar hoe dan ook, het is fout om te beweren, dat de apostelen niet anders hadden als middel om het evangelie te verbreiden dan de prediking. Immers elke keer als zij niet in staat waren zich persoonlijk een mondeling tot de gelovigen te richten, zonden zij hun een brief opdat men die zou lezen in de samenkomsten. Vooral de apostel Paulus heeft dit vaak gedaan. En buitendien hebben zij de Evangelien en de Handelingen der Apostelen geschreven (Lukas de schrijver was immers uit de onmiddellijke kring van de medewerkers der apostelen). En dat hebben zij stellig gedaan, opdat de mensen deze boeken zouden lezen en geloven in Jezus Christus. In elk geval is het zo dat zij, als zij van de Here Christus de onfeilbaarheid hebben ontvangen inzake de leer, zij deze niet alleen ontvangen hebben met betrekking tot hun woorden maar ook ten aanzien van hun geschriften. En zij hebben deze ontvangen opdat een ieder, hoewel de apostelen dood zijn en niet meer zichtbaar onder ons verkeren, toch de ware leer van Jezus Christus zou kunnen kennen.

Wij weten inderdaad dat er een geschreven leer is, geschreven door enige mensen, die van Jezus Christus de macht ontvangen hebben om te onderwijzen op een onfeilbare manier, dat wat Hijzelf hun heeft geleerd.

De uitgever van mijn editie wijst er op (blz. 45) dat we in de authentieke traditie der eerste eeuwen het zelfde getuigenis vinden betreffende de heilige Schriften. Irenaeus, bisschop van Lyon (125—200) zegt: „Dit evangelie hebben de apostelen eerst gepredikt, daarna hebben zij het door de **wil Gods geschreven**, opdat het zou worden het fundament en de pilaar van ons geloof. De Schriften zijn volmaakt, want zij zijn het Woord Gods, gedictieerd door zijn Geest. **Zij alleen zijn de apostolische traditie**, geopenbaard aan de gehele wereld, en die in de kerk, zich duidelijk richt tot een ieder die de Waarheid wil horen”. (Adv. Haereses, III, i).

We gaan hiermee ons overzicht en onze korte opmerkingen betreffende Padrosa en zijn boek beëindigen. Het was er ons niet om te doen een uitvoerige bespreking te geven. Het ging er ons uitsluitend om de aandacht te richten op de bekering van deze man, die naar zijn eigen getuigenis, een vijand en een vervolger der gemeente is geweest, en die, midden in zijn felle actie tegen de ware evangelische kerk, door God is overwonnen, zo dat hij niets meer tegen de Waarheid kon doen, maar door haar gegrepen, haar zelf moest gaan verdedigen naast degenen die hij tevoren had vervolgd! Er gebeuren nog altijd wonderen. De HEERE doet ze Zelf. En Hij doet ze op zijn tijd en op zijn wijze om de voortgang van zijn koninkrijk, wanneer het Hem behaagt, er door te bevorderen.

A.

J. MEESTER.

## Rectificatie

In het artikel over de „Euromarkt” in het voorgaande nummer is op pag. 223, tweede kolom, 3e regel van boven, een zinstorende fout geslopen. De zin moet luiden: Het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap zal in de plaats treden van het Hof van Justitie van de Europese gemeenschap voor Kolen en Staal.

# UIT DE PRACTIJK DER GODZALIGHEID

## „Preken en preken horen”

V

Daar wordt van een dominé wel eens gezegd: „Als herder is hij goed, maar als prediker deugt hij niet”.

Zulk zeggen gaat er van uit, dat het herderlijk werk van den dienaar des Woords bestaat in huisbezoek, ziekenbezoek, tuchtbezoeken en dergelijke, terwijl het preken niet het werk is van den herder, maar van den leraar.

Maar zulk denken en spreken berust op een grote vergissing. Ook het preken, ja, vooral het preken, is **herderlijk** werk.

Vroeger noemde men een preek vaak: „een leerrede”.

Nu geef ik niet zoveel om een „naam”. Bij die z.g. „**leerrede**” zullen ongetwijfeld uitnemende **preken** zijn geweest.

Toch ligt achter zulk een naam een verkeerde gedachte. n.l. deze, dat het er bij het preken eerst, ja, eigenlijk alléén, om te doen is, de hoorders kennis bij te brengen, verstandelijke kennis, om van hen knappe schriftgeleerden en theologen te maken.

Dat nu is niet zo.

Zeker, de prediker zal zijn hoorders ook kennis moeten bijbrengen, kennis van de Schriften. Maar dat bijbrengen van kennis door de preek, moet een zeer bepaald karakter dragen.

Het moet er den prediker om te doen zijn, de gemeente, die daar voor hem zit, met die kennis, te voeden, te drenken, te genezen, te verheugen. Hij moet aan de gemeente niet maar het Woord voorleggen, hij moet haar het Woord **bedienen**, hij moet haar het Woord **toedienen**.

Als een huismoeder haar gezin om de gedekte tafel heeft zitten, stelt zij er zich niet mee tevreden, dat zij tegen de aanzittenden zegt: „Ziet eens, wat is dat prachtig vlees, wat zijn dat heerlijke, kruimige aardappelen, wat ziet die soep er kostelijk uit”; neen, zij zorgt ook, dat ieder zijn deel krijgt. Zij dient ieder het zijne toe. Zij is niet tevreden, als niet ieder, bij het opstaan van tafel, zijn genoegzaam deel heeft gehad.

Zo moet de prediker doen. Daarin ligt het verschil tussen „spreken” en „preken”.

Een prediker spreekt niet vóór de hoorders, hij moet spreken, zich richten tot de hoorders; hij moet met die hoorders bezig zijn, met hen worstelen, gebruik makende van al de gaven, waarover hij beschikt, om er hen toe te brengen, het woord, dat hun gebracht wordt, tot zich te nemen, in zich op te nemen, er meê werkzaam te worden, het te eten en te drinken. Hij moet er zich op toe leggen, dat dat Woord, dat hij brengt hun iets **doet**.

Ik herinner mij een verhaal, dat Prof. Lindeboom ons indertijd eens deed van den bekenden prediker Spurgeon.

Spurgeon, zo vertelde hij, zag eens, terwijl hij stond te preken, tegen een pilaar, in de grote tabernakel, waarin hij optrad, een vrouw staan. Zij was diep in de rouw. En niet alleen haar kleed, heel haar verschijning sprak van diepe rouw, van bittere droefheid. Dat greep Spurgeon aan. Dat bezielde hem zó, dat hij niet ophield de rijkdom van Gods evangelie, van Gods beloften uit te stallen en aan te dringen, vóór hij de blijdschap op het gelaat van die diepbedroefde vrouw zag glanzen.

Dit verhaal moge wat overdreven klinken, er zit toch iets in, dat geen prediker uit het oog mag verliezen.

Wij zijn niet klaar als wij onze tekst goed hebben geëxegeseerd, als wij de stof homiletisch goed hebben verwerkt en de preek feilloos in elkaar kunnen zetten.

Zulk een preek kan zo dood zijn als een pier. Er moet ziel in die preek worden gebracht.

En hoe krijgt ge dat?

De prediker moet, als hij op zijn studeerkamer bezig is zijn preek te maken, altijd zijn gemeente voor zich zien. Hij mag niet alleen vragen of de preek, waaraan hij werkt, hemzelf aanstaat, of hij er mee tevreden is. Hij moet er zich rekenschap van geven, wat die preek voor de gemeente zal zijn.

Daartoe, nog eens, zal hij zich, onder het maken van de preek, de gemeente moeten

voorstellen, die daar zondag naar hem zal luisteren. Hij moet zich voorstellen, die oude mensjes, die hun gerimpelde gelaat en hun half doffe ogen naar hem zullen opheffen. Hij moet zich voorstellen, die mannen en vrouwen, die staan midden in hun levensarbeid, in hun levenszorgen; de huismoeders, die maar nauwelijks hebben klaar kunnen komen met hun gezin, voor zij naar de kerk gingen; de jonge mensen in hun bruisende levenslust; de kinderen in hun speelsheid.

De prediker kent (vooral in een kleine gemeente, maar toch ook wel in een grote) de mensen, die bijzondere zorgen hebben, ook zulken, die bezig zijn af te glijden naar de wegen van de wereld.

Ook aan hen moet hij denken op zijn studeerkamer.

Zij moeten allen voor hem leven. Hun behoeften moeten voor hem werkelijkheid zijn.

Dan moet hij er zich rekenschap van geven, dat de Heere hem al deze schapen, met hun onderscheidene behoeften, heeft toevertrouwd, dat de Heere, de Grote Herder, van hem vraagt, dat hij hun in zijn preek iets zal geven, iets zal toedienen, waar zij behoefte aan hebben.

Dat zal het maken van een preek aan de éne kant moeilijker voor hem maken, maar aan de andere kant zal het hem bezielen en zal het ook aan de preek ziel geven. Dan houdt de preek op, te zijn een verzameling voedsel-ingrediënten, dan wordt het werkelijk voedsel. Wat zal dat ook het preken zelf ten goede beïnvloeden.

Als de prediker dan op de preekstoel komt, zal hij weten, iets te zeggen te hebben, iets te geven te hebben.

Dan treedt hij dat volk des Heeren tegemoet om hun toe te spreken, hun allen.

Natuurlijk zal de een anders blijven preken dan de ander. Ieder heeft zijn eigen persoonlijkheid en gaven en aanleg. Maar het zal altijd **preken** zijn. De gemeente zal dat ook verstaan.

Zij zal gevoelen, dat, wat daar gezegd wordt, niet over haar heen gaat, niet langs haar heen, maar dat het tót haar wordt gebracht, in de Naam des Heeren, dat het voedsel is, dat haar in de Naam des Heeren wordt gereikt.

Dan zal de gemeente gemakkelijk luisteren, ook wanneer de preek alle oratorie of rhetoriek mist. Zij zal gepakt worden door het Woord; zij zal er iets aan hebben.

Het is mij wel eens gebeurd, dat ik naar de kerk liep, waar ik preken moest, dat ik een man op het kerkpad zag, die ik kende als een, die telkens weer viel in een bepaalde, publieke, zonde; wiens ganse leven, wiens gehele gezin daardoor in de war kwam, wereldlijkte, weggleed van het pad des

### Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.  
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

### Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

### Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen  
Drs W. K. van Dijk, Groningen  
P. A. Hekstra, Rotterdam  
Dr. D. Holwerda, Groningen  
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven  
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.  
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede  
D. W. L. Milo, Nunspeet  
Drs. G. Puchinger, Utrecht  
Drs. H. R. Rookmaaker, Amsterdam-Z.  
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven  
Ds. B. Telder, Breda  
Ds. C. Vonk, Schiedam  
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

levens. En het zien van één zo'n figuur hief mij op uit matheid en vlakheid, deed mij gevoelen het gewicht van het prediken, de zwaarte en de heerlijkheid van mijn roeping, ook die middag. Die éne man, die éne arme, ellendige, broeder te zien, was voldoende om, indien al niet mijn preek, toch mijn **preken** beter te maken, het op te heffen tot de hoogte van een worsteling om het leven van Gods volk.

Telkens overkomt het mij, als ik, voor ik naar de consistorie stap, door het raam van de pastorie kijk naar de, de kerk binnestromende gemeente, dat mij dat aangrijpt en mij loslaat uit de boeien van sleur en gewenning, en mij straks de preekstoel doet beklimmen, met warme liefde in mijn hart voor dat bonte gezelschap van Gods volk, voor hen allen — en met de hartelijke begeerte om hun iets te geven, hen te helpen, dat duurgekochte volk van God.

Ik weet wel, ik heb hier een hele hoop dingen gezegd, waarvan menigeen zal kunnen zeggen: „Nou, nou; is dat niet overdreven, is dat wel juist?”

Accoord, mijn broeders, mede-dienaren des Woords; critiseert maar.

Als dit er maar van overblijft, dat wij allemaal, herders van de kudde des Heeren, des zondags naar de preekstoel gaan als herders, doordrongen van onze opdracht, vol liefde tot den Heere en tot Zijn schapen.

Als dit er maar van overblijft, dat dat inzicht in onze roeping, die liefde tot Gods volk, ons ook beheerst bij het maken van onze preken.

Ik ben overtuigd, dat dan de klacht: „Wij hebben niets aan de preken”, voor een goed deel uit de gemeente verdwijnen zal.

D. v. D.

## ONZE HOUDING IN DE DAGELIJKSE OMGANG MET „BUITENKERKELIJKEN”

III

Zo spreekt Gods Woord over onze houding in onze omgang met „buitenkerkelijken”.

Werkelijk geen gemakkelijke taak! Wat zijn de situaties soms buitengewoon moeilijk, wat stuift onze oude natuur soms op. Wat zondigen wij hierin vaak!

En toch: we mogen ons niet onttrekken aan die taak. Prof. Holwerda schreef eens: („Reformatie van onze omgang”): „Hebt omgang met de wereld, opdat ge behouden moogt”. „Loop niet weg, anders doet ge de wereld tekort”.

Er is heel wat wijsheid nodig, om in allerlei „gevallen”, bij allerlei personen, die „buiten” zijn, te handelen zó als de Heere het vraagt. Er zijn geen „algemene” richtlijnen te geven. We moeten maar veel bidden om wijsheid en om de Heilige Geest, dat Hij ons leide door Zijn Woord.

En de Heere belooft die wijsheid ook: Jac. 1: 5: „indien iemand wijsheid ontbreekt, dat

hij ze van God begere, Die mildelijk geeft en niet verwijt en zij zal hem gegeven worden”.

En de Christenen aan wie Jacobus schreef hadden 't ook moeilijk! Jacobus schreef aan de twaalf stammen, die in de verstrooiing zijn, die verstrooid waren na de dood van Stefanus tot in Syrië toe, midden „in de wereld”, midden onder de „buitenkerkelijken”.

Uit de brief van Jacobus weten we, dat die Christenen zwaar beproefd werden en in moeilijke situaties verkeerden. Ze moesten maar veel vragen om wijsheid, zei Jacobus, in hun omgang met die „buitenkerkelijken”.

Wat had Daniël veel wijsheid nodig aan 't hof van Nebukadnezar en Beltsazar en Darius! En wat werd die wijsheid hem gegeven op zijn gebed! Zijn wandel was eerlijk en oprecht. Hoe ontving Esther van de Heere genade, om de gelegenheden te gebruiken en uit te zoeken voor het volk des Heeren! Maar wat waren er wel eens zware momenten: „kom ik om, dan kom ik om!”

Denk aan Nehemia aan 't Perzische hof. Wat bad hij vaak! Laten zo ook wij veel vragen om wijsheid, om de gelegenheden te zien en te benutten, als ze zich voordoen om te spreken met degenen, die buiten staan. We moeten leren, de „geesten” te onderscheiden.

\* \* \*

Nu zou ik nog graag de Schrift laten spreken over 't „interne” gemeente-leven.

We lezen in 1 Thess. 4 : 11, 12 : „Wij vermanen u er een eer in te stellen, rustig te blijven en uw eigen zaken te behartigen en met uw handen te werken, zoals wij u bevelen hebben, **opdat ge u behoorlijk gedraagt ten aanzien van hen, die buiten zijn**, zonder iets nodig te hebben”.

Toen de apostel Paulus deze brief schreef aan de Thessalonicenzen, was deze gemeente nog niet zolang geleden „geïnstitueerd”.

Misschien een paar maanden geleden. Deze gemeente was direct al in de druk gekomen. Joden en heidenen, al degenen, die buiten zijn, hadden het voorzien op de gemeente; ze keken met Argus-ogen naar die gemeente. Zouden ze ook wat kunnen zeggen en lasteren? Daarom schrijft de apostel: denkt er toch om, hoe ge **als gemeente leeft onder elkaar**.

Laat er geen wanorde en onvrede in de gemeente zelf zijn. Geeft degenen, die buiten zijn, geen oorzaak tot smaad en laster. En dan noemt de apostel drie dingen:

1o. „Stil zijn”, d.i.: rustig zijn, rustig blijven. Geen drukdoenerig, reclameachtig, opzienbarend gedrag. Geen „opspraak” ver-

wekken. Wandel nederig en ootmoedig.

2o. „Uw eigen zaken behartigen”, d.i.: niet u bemoeien met de zaken van een andere broeder, niet bemoeizuchtig zijn. Een ieder heeft genoeg aan zichzelf. Van bemoeizucht komt allicht hooghartigheid, twist en afgunst. „Zijt niet vele meesters, mijn broeders!”

3o. „Met eigen handen werken”, d.w.z.: blijft op uw eigen plaats, waar ge hoort: slaaf of vrije, „mooie baan” of nederig beroep. Een ieder moet maar vlijtig arbeiden voor eigen gezin en voor de armen „zonder iets nodig te hebben”. Ieder moet maar rustig doen, wat vlak voor de hand ligt, wat op de handen gezet is.

Als de gemeente zo leefde, leefde ze behoorlijk, er staat eigenlijk: „goed van houding” ten aanzien van degenen, die buiten zijn.

\* \* \*

Wel, hoe leven we onderling? Zijn we rustig? We moeten geen verkeerde aandacht trekken, geen ergernis verwekken. Wat voor indruk maakt een gezin op de „buitenwereld”, waar 't rommelig en wanordelijk is?

We moeten „stil en rustig leven in alle godvrucht en eerbareid”, 1 Tim. 2 : 2.

Van de eerste Christenen in Jeruzalem zegt de Schrift, Hand. 2 : 42, 43 : „En zij waren volhardende in de leer der apostelen en in de gemeenschap en in de breking des broods en in de gebeden.... en een vreze kwam over alle ziel....” Die genade geve de Heere ons allen, om zó te volharden, ja, om te volharden tot het einde.

C. STAM.

## De nieuwe energiebron

In de beroemde formule van Einstein  $E=mc^2$  ligt een belangrijk aspect van de toekomst besloten. Deze formule zegt dat massa en energie vergelijkbare grootheden zijn. De betekenis ervan is dat de energie E van een deeltje gelijk is aan de massa m van dat deeltje vermenigvuldigd met de snelheid van het licht c in het kwadraat.

Met andere woorden: wanneer de wereldbevolking binnenkort gebrek krijgt aan energie door vergroting van de behoefte en daling van de voorraad steenkool, aardolie en waterkracht, is er de belofte van een onuitputtelijke energievoorraad in de atomaire bouwstof van deze aarde zelf. Zoals eerder werd verteld is een begin gemaakt met het gebruik hiervan. De plannen voor Nederland vindt men uitvoerig in de „Nota inzake de kernenergie; opwekking van kernelektriciteit”, van minister Zijlstra (Staatsdrukkerij, 3 juli 1957, 31 bladzijden, f 1.40).

Binnenkort zal men het gebruik van kernenergie een vanzelfsprekende zaak gaan vinden. Toch past ons een andere houding.

Hoe merkwaardig dat de aarde een planeet is met een dampkring en temperatuur waarin menselijk, dierlijk en plantaardig leven mogelijk is. Hoe nauw zijn de grenzen want op de polen is de temperatuur te laag, rond de evenaar soms te hoog en op de bergen is de dampkring te ijl. Toch blijft het leven op aarde mogelijk al duizenden jaren lang. De dampkring schermt juist voldoende af tegen te felle inwerking van de zon en kosmische straling, en als men vrees voor de voorraden van steenkool en aardolie, blijkt dat er nieuwe mogelijkheden voor energiewinning gereed liggen.

Zoals de mens verwonderd staat als hij een blik slaat in de wereld van het heel kleine of in de grote sterrenwereld, zo moet er ook verwondering zijn voor de scheppingsharmonie tussen hetgeen voor mens en dier noodzakelijk is en hetgeen de aarde aan mogelijkheden biedt. Mens en kosmos beide worden gedragen, ook in hun ontwikkeling, door Gods scheppersalmacht en wijsheid. De Christen belijdt Gods voorzienigheid ook bij de toepassing van kernenergie voor de elektriciteitsvoorziening!

In dit licht begrijpen we iets meer van het dubbele scheppingsverhaal. Genesis 1 : 1 tot 2 : 3 strijdt op het eerste gezicht met Genesis 2 : 4—25. In Genesis 1 is de mens het laatst

geschapen schepsel, in Genesis 2 wordt eerst de mens geschapen.

Op zichzelf is een dubbel verhaal van zulk een groots gebeuren als de Schepping niets bijzonders; zelfs een alledaagse gebeurtenis kan men van verschillend standpunt uit vertellen evenals men een dorp van verschillende kanten kan schilderen, de ene keer met de kerk voor het gemeentehuis en de andere keer juist andersom. Het is echter wel opmerkelijk in welke hoofdzaken de twee verhalen van de Schepping verschillen, want daarin wordt ons ook iets over de Schepping zelf meegedeeld.

Het eerste scheppingsverhaal laat ons de Schepping zien als het kunstwerk waarin God vermaak heeft. Alles was goed wat Hij schiep. Tenslotte schiep Hij de kroon op zijn werk, de mens. Daarna kon God rusten, mede omdat Hij de mens een koninklijke taak had gegeven over zijn Schepping.

Het tweede scheppingsverhaal laat ons zien dat God zijn Schepping mede terwille van de mens heeft gemaakt. De Here God plantte voor de mens een hof, Hij deed voor hem rivieren stromen, vruchten groeien, edelstenen en goud schitteren. De dieren bracht Hij tot de mens om ze een naam te geven: „en zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heten”. Tenslotte gaf Hij aan de mens een vrouw en het gebod Hem boven alles lief te hebben door Hem te gehoorzamen.

De Schepping is dus in de tweede plaats geschapen ten behoeve van de mens. Het licht is voor de ogen om te zien, de nacht is voor de slaap en de rust, de vruchten zijn er om te eten en dierenvellen geeft God aan de mens om zich te kleden. Later geeft God aan Noach macht over dieren, vlees om te eten, vruchtbaarheid om de wereld te bewonen. Op dezelfde wijze geeft Hij thans nieuwe energiebronnen als de oude bronnen opdrogen.

De opdracht aan de mens gegeven om de aarde te bebouwen doet ons ook de nieuwe technische ontwikkelingen aanvaarden. In dit licht kunnen we in principe instemmen met de moedige plannen van minister Zijlstra, zoals we deze vinden in zijn programma voor de bouw en financiering van een aantal kerncentrales voor de elektriciteit in Nederland. En zo kunnen we eveneens de gevaren van de kernsplijting onder ogen zien.

J. STELLINGWERFF.

## KRITISCHE KRABBELS

### Verkopers van angst

Angst is een weinig gevraagd en tegelijkertijd een zeer courant artikel. Je kunt het altijd en overal kwijt. Denk er echter goed om, dat het altijd onder schuilnaam wordt verkocht. Laatst zat ik te praten met een verzekeringsagent. Hij wilde graag een of meer polissen afsluiten. Geen enkel bezwaar tegen. Toen begon hij met mij een goede sigaar aan te bieden en een flinke partij angst te verkopen. Beide zaken gratis. Dan volgde de rest (niet gratis) vanzelf wel. Het was er hem eerlijk niet om te doen, de angst kwijt te raken, maar om wat hij eraan vastgeknoopt had.

Bent U hoog genoeg verzekerd voor brand? Anders kan het U ruïneren. In mijn rechterjazzak stopte hij wat angst. Aan het touwtje, dat eruit hing, zat een polis vast. Die zat er dus ook al bijna in. Ik had nog vijf zakken. Tel maar na. Zij kwamen vol angst met polissen eraan vast. Ik deed een boodschap voor mijn vrouw bij de kruidenier. Een aanbevelenswaardig iets. „Als er in het Oosten wat gebeurt, zul je zien, dat verschillende prijzen omhoog vliegen”. Al weer angst in mijn zak met touwtjes. Mijn sigarettenleverancier klaagde over de miljoenen-nota. „Ze worden op den duur niet meer te betalen”. 't Zou verstandig zijn, een paar sloffen van een prima merk te laten reserveren. Angst in mijn zak met sloffen. Angst verkopen, dan komt de rest vanzelf.

In een boek vond ik enkele stukken uit een preek van Pater Brugman (eind-Middeleeuwen). Zoals hij de hel en verdoemenis schilderde! Het was verkopen van angst, op geniale wijze. Dan kwam de rest (waar het hem om ging) vanzelf. De „schrik des Heren”, waar de Schrift van spreekt, om te bewegen tot geloof, is geheel iets anders. Predik het evangelie. Verkoop geen angst. De goede rest komt niet vanzelf. Angst is geen kracht Gods tot zaligheid. Zakken vol angst bekeren het hart niet. Brengen er dus ook niet toe, met de hand des geloofs Gods beloften te aanvaarden. Bangmakerij werkt niets uit. Verkondig het evangelie. Kondig het af. Het bevel luidt niet: verkoop angst en tracht zo het evangelie aan de man te brengen.

Ik zag een vogelverschrikker in de regen (gecondenseerde angst).

De mussen stoeiden gezellig in zijn mouwen.

Zij wachtten, tot de bui over was.

FRATER.

## BOEKBESPREKING

A. Janse, *Opvoeding en Onderwijs, Verzamelde artikelen*.

II

### KENNER DER SCHRIFT.

In de twintiger en dertiger jaren, toen God in zijn genade het geloof heerlijk deed opbloeien door het schenken van een nieuw verstaan van de Schrift, werkte ook Janse, A. Janse, hoofd van een christelijke school te Biggekerke.

Janse was een merkwaardige figuur. Hij was — bijna zou ik zeggen: gelukkig! — geen theoloog. Ook geen vak-philosoof of -psycholoog. Hij was niets anders, niets meer, dan een door God zeer begenadigd kenner der Schriften.

Neen, men moet dit woord niet misverstaan.

Als wij spreken over kennen en over een kenner, dan denken wij vóór alles aan een weten, een kennen, dat in eerster instantie verstandelijk, intellectueel van aard is.

Dat is evenwel in de Schrift niet het geval. Het kennen, zoals de Schrift daarover spreekt, omvat zeker óók wat wij het intellectuele kennen, het „weten” noemen. Maar het omvat nog veel meer. Het gaat veel dieper. En het heeft daarom ook een veel dóórdringender en meer omvattend effect dan bij het uitsluitend intellectuele kennen of weten mogelijk is. De Schrift spreekt over het kennen als over iets, dat niet minder is dan het eeuwige leven! Dit is het eeuwige leven,

dat zij U kennen, zegt onze Heiland: Dat kennen is een staan in Gods gemeenschap, een gedragen worden door Zijn genade, een voortdurend horen, verstaan en zich gewonnen geven aan Gods eigen, in de Schrift tot ons komend, woord als aan het woord van genade, geloof en bekering, het woord dat heel het leven transformeren en vernieuwen wil en dat ook metterdaad doet. Dat kennen is het omgaan met God, zoals Hij zich in zijn woord sprekend tot ons richt. Het is een worstelen met God, zó, dat wij zonder ophouden zijn Vader-stem vernemen, ons daardoor laten oordelen en daaruit leven. Het is niet een speculeren en theoretiseren over het „zijn”, het „wezen” van God. Neen, het is een weten — met het hart — van wat men aan God heeft, een weten hoe Hij over ons denkt, ons leven beoordeelt, wat Hij ons geeft en geven zal. Het is een weten, of de Here in gunst of ons neerziet, of dat zijn toorn op ons rust.

In die zin was Janse een kenner der Schriften. En hij was dat zo bij uitstek, dat hij zuiverder dan de grote massa der theologen — ook der gereformeerde! — de Schrift verstond.

Het is bekend, dat het voor een theoloog, en vooral voor hen die als zodanig worden beschouwd, maar het in feite (nog) niet zijn, dikwijls uitermate moeilijk is de Schrift metterdaad zo te verstaan als God haar gaf en geeft. Iedere theoloog heeft namelijk tijdens en tengevolge van zijn opleiding een enorme vrucht theologische traditie meegekregen. Dat kan ook niet anders. Ook theologen, ja, zij misschien nog meer dan andere wetenschapsbeoefenaars, staan, om een fonkelnieuwe beeldspraak te gebruiken, op de schouders van het voorgeslacht. Theologen moeten zich daarom een enorme voorraad resultaten van de theologische arbeid der „vaderen” eigen maken en zo goed mogelijk assimileren.

Daarin nu schuilt een groot gevaar. Want als een bepaalde traditie niet met de Schrift klopt, daar boven uitgaat, of zelfs tegen de Schrift ingaat en deze wordt van harte aanvaard, dan blijft zo'n traditioneel brok theologie een permanente belemmering voor het verstaan der Schrift. Die traditie werkt dan als een gekleurde bril, die het zuivere zien van de Schrift onmogelijk maakt. Er vormt zich door haar zo iets als een storend geruis, dat zich in ons oor en hart vermengt met de zuivere klank van het woord des Heren en dat zo voor ons onverstaanbaar maakt.

Het zou een kleine moeite zijn om dit verschijnsel met talloze voorbeelden te illustreren. Wie b.v. de boeken van Dr A. Kuyper Jr over het verbond leest, staat er telkens weer verbaasd over, hoe de ellendige maccoviaanse theologie, waar hij ter onzaliger ure het slachtoffer van werd, zijn blik op de Schrift vertroebelde. Dr A. Kuyper Sr voert als fundamentele „bewijsplaatsen” voor zijn gemene-gratie-theorie o.a. Schriftuitspraken aan als Gen. 6 : 5 : „dat de boosheid der mensen groot was op de aarde en al wat de overleggingen van zijn hart voortbrachten te allen tijde slechts boos was”. En Gen. 8 : 21 : „dat het voortbrengsel van des mensen hart boos is van zijn jeugd aan”. En Openb. 21 : 24 : „dat de koningen der aarde hun heerlijkheid in de Stad Gods zullen inbrengen”. Maar het is langzamerhand duidelijk geworden, dat Kuypers gemene-gratie-theorie in het geheel niet op uitspraken als deze rust, ook niet daarop rusten kan, omdat ze heel wat anders bedoelen dan hij meent. Het is juist omgekeerd: Kuyper's gemene-gratie-project bracht hem er toe deze Schriftwoorden te lezen zoals hij dat deed! In concreto vormden Schriftuitspraken als de genoemde niet Kuypers gemene-gratie-leer. Neen, omgekeerd, Kuypers gemene-gratie-constructie beheerste en verknoede zijn uitlegging van de Schrift op deze — en andere! — plaatsen.

Een merkwaardig voorbeeld van deze dogmaticaal bevooroordeelde en dus onzuivere opvatting van de Schrift vindt men b.v. in de exegese, welke Prof. Grosheide geeft van de bekende Schriftplaats Jak. 1 : 18 : „Naar zijn raadsbesluit heeft Hij ons voortgebracht door het woord der waarheid om in zekeren zin eerstelingen te zijn onder zijn schepselen”. Dit Schriftwoord levert geen bijzondere moeilijkheden op. De Kanttekeningen op de Statenvertaling zeggen bij het woord, dat in de nieuwe vertaling wordt weergegeven door „voortgebracht”: „Het griekse woord betekent eigenlijk: gelijk een moeder haar kind ter wereld brengt”. En bij „door het woord

der waarheid”: „Dat is: door de prediking van het Evangelie, als het uiterlijk middel daartoe nodig”. Maar wat zegt nu Prof. Grosheide? Hij schrijft eerst, dat bij „het woord der waarheid” aan het evangelie moet worden gedacht. Vervolgens merkt hij op, dat daarmee niet het scheppend woord van Genesis I kan bedoeld zijn, want Jakobus heeft het niet over de schepping, maar over de **herscheping**. Als men dit heeft gelezen denkt men: nu is de zaak duidelijk. Want dan predikt Jakobus hier, dat God, door de prediking van het Evangelie, de gelovigen als zodanig heeft „voortgebracht” en dat is hier metterdaad, zoals de Kanttekenaren reeds opmerkten: „gebaard”. Maar neen, zo redeneert Prof. Grosheide niet. Hij lanceert dan namelijk opeens deze zin: „Over wedergeboorte door het woord in dogmatische zin is daarmee niets gezegd, het loopt hier over het christenworden in het algemeen”. Het gaat hier z.i. over de vraag hoe God ons tot „bewuste(!) christenen” heeft gemaakt. Waarom Prof. Grosheide zo schrijft is voor ieder die hem kent duidelijk. Hij is er nl. vast van overtuigd dat die „wedergeboorte in dogmatische zin” niet door het woord der waarheid, door het Evangelie kan worden tot stand gebracht. En daarom kan deze hier ook niet worden bedoeld. En daarom moet hier over wat anders worden gesproken dan over die wedergeboorte!

Maar zo wordt Gods Woord — met de beste bedoelingen en uit een eerlijke overtuiging — beslist onrecht aangedaan. En wordt over dit woord een nevel gelegd of erger. De werkelijke, en uitermate belangrijke, boodschap van deze tekst, dat God namelijk ook het allereerste begin van het nieuwe leven in de gelovigen door middel, met behulp van het woord tot stand brengt, wordt op deze wijze krachteloos gemaakt.

Er zouden nog veel meer voorbeelden van deze dogmaticaal of wijsgerig bekleemde verwerking van de Heilige Schrift genoemd kunnen worden. Prof. Holwerda heeft indertijd aangetoond hoe de exegese van Deuteronomium, zoals deze door Prof. Ridderbos werd gegeven geheel en al beheerst, en dat betekende tegelijk vertroebeld, werd door diens dogmatische theorie over een uit- en inwendige zijde van het verbond en diens constructie omtrent een belofte „naar haar algemeen aspect” (de belofte als aanbidding des heils) en „naar haar particulier aspect” (de belofte als voorzegging van het heil dat God aan de uitverkorenen zal schenken). Hoe is er verder niet theologisch of wijsgerig gedokterd met de raad Gods, de goddelijke en menselijke natuur van Christus, het „wezen” van de menselijke „ziel” enz. enz.

\*\*\*

Het is nu Janse gegeven geworden in bijzondere mate de Schrift te lezen en te verstaan zonder dogmaticale of wijsgerige beneveling.

Wanneer ik goed zie had dat vooral tweemaal oorzaak.

Vooreerst had hij er in concreto oog voor gekregen dat het Woord Gods, zoals dat in de Schrift tot ons komt een concreet „gelegenheidswoord” is. Ik zei opzettelijk: Janse had er in **concreto** oog voor gekregen. Want het is zo, dat men tegenwoordig in theorie dit concrete karakter der Schrift allerwege erkent. Maar dat waarborgt nog niet zoals maar al te vaak bleek en blijkt, dat men de Schriften ook in feite zo leest, kent, predikt. Bij Janse was het evenwel zo, dat hij de Schrift metterdaad zo verstond.

Dat de Schrift een concreet, gelegenheids-schrift is wil nu o.a. zeggen, dat het niet een boek is waarin een aantal tijdloze uiteenzettingen over „heilswaarheden” of iets dergelijks gegeven wordt. Men vindt daarin b.v. niet een uitgebalanceerde theoretische uiteenzetting omtrent het verbond, de kerk, het koninkrijk Gods, het geloof enz. Zo in de trant van een verhandeling over **wezen**, eigenschappen, vruchten daarvan. Neen, de HERE schildert ons in de Schriften het verbond voor, als een het ganse mensenleven omvattende bepalende en beheersende realiteit. En dan zo als God het in het leven van Abraham, Mozes, Israël indroeg en hen daarin deed leven. We „zien” in de Schrift hoe God zijn verbond, die wonderlijke gemeenschap met Hem, in het leven van de genoemden bracht en liet en hoe deze daarin en daarop reageerden. Dat is alles, zoals het in de Schrift wordt getekend een brok levend leven.

Wanneer, om iets anders te noemen, Paulus zijn brieven schrijft, denkt hij er geen moment aan b.v. een afgeronde, theoretische uiteenzetting te geven over de rechtvaardiging uit het geloof. Neen, hij **predikt** die in zijn epistels. En dan zó als dat met het oog op de noden, de strijd, de aanvechtingen van de geadresseerden op dát moment nodig is. Wat hij zegt is geheel en al afgestemd op de situatie waarin de mensen aan wie hij schrijft juist dan leven. Paulus geeft, anders gezegd, geen theorie, verhandeling of les, maar de „spijs der ziel”. En predikende brengt hij die gerechtigheid ook metterdaad naar zijn broeders en zusters toe. Ze wordt aan hen, die zijn brieven ontvangen en gelovig lezen, verwerkelijkt, geschónken.

In wezen is het nu precies zo met alles wat Paulus en ook de andere bijbelschrijvers ons achterlieten. Dat wil zeggen: met wat de Heilige Geest voor ons en de kerk aller eeuwen te boek liet stellen. Men vindt in de bijbel daarom ook geen volledig stel levensregels. Neen, aan de mensen tot wie de bijbelwoorden in eerste instantie gericht werden, wordt van Godswege gezegd, hoe ze midden in de strijd en de stormen van dat moment waarin de HERE tot hen sprak, Hem mogen, moeten en kunnen dienen. Hoe ze lichtende lichten mogen, moeten en kunnen zijn in een donkere wereld. Dat wil zeggen: in dié wereld, waarin God hen liet geboren worden en leven.

Zo is nu eenmaal de wijze waarop God zijn woord doet horen en daarin de openbaring van Zichzelf, zijn Christus en zijn genade geeft.

Men kan dat typische, concrete karakter van de Schrift misschien wat duidelijker laten uitkomen door te wijzen op iets in de literatuur, dat er een zekere analogie mee vertoont.

Voor wat de kennis van de mens aangaat zijn we, althans wat de boeken betreft, in hoofdzaak op tweeërlei soort aangewezen. Vooreerst zijn er de wetenschappelijke werken. Zij geven ons die kennis omtrent de mens, welke naar wetenschappelijke methode werd verkregen. Ik denk aan de boeken over psychologie (de theorie omtrent het psychische leven van de mens) de sociologie (de theorie omtrent het menselijk samenleven) de anthropologie (de wijsgerige theorie omtrent de mens naar al zijn aspecten en relaties) enz. enz.

Maar behalve deze wetenschappelijke werken zijn er de geschriften van de grote kunstenaars, de dichters en romanschrijvers. Deze houden zich ook, en vooral, met de mens bezig. Maar hoe geheel anders benaderen zij hem dan de mannen van wetenschap! Zij doorvoelen hem van binnen uit. Zij beelden hem uit in zijn verdorvenheid, conflicten, armzaligheid, zwakheid, strijd, verlangen, liefde, idealen, zelfopoffering, zó levend, zó raak, met een zo aangrijpende directheid, dat hij als een wezen van vlees en bloed op ons afkomt en ons verbijsteren of blij maken kan. De sujetten, welke kunstenaars voor ons doen leven, worden zo een stuk van ons zelf. Ze laten ons niet los. Door de ogen, of liever, door het hart van de kunstenaar krijgt zo voor ons gestalte wat we voorheen nog maar vaag vermoedden of half bewust beseften. Met subtiele, maar tegelijk vaak ook heel simpele woorden worden diepten van het mensenleven in het volle licht geplaatst, welke tot dusver in het schemerduister waren gebleven.

Zoals van zelf spreekt hebben deze beide manieren om de mens te benaderen en weer te geven hun eigen recht en waarde. Maar wat de directheid, de diepte, het levende, het aangrijpende betreft wint het werk van een kunstenaar het ver van dat van een analyserende man van wetenschap.

Welnu — en daarop wilde ik ter illustratie van wat ik zo juist over de Schrift opmerkte even wijzen — de Heilige Schrift heeft in de wijze, waarop zij de werkelijkheid, welke ze ons voorhoudt, benadert en uitbeeldt, véél meer van het werk van een kunstenaar dan van dat van een wetenschapsbeoefenaar!

Van dát specifieke karakter van de Heilige Schrift heeft Janse steeds een bijzonder zuiver besef gehad en daarom vooral werd hij niet zo makkelijk slachtoffer van allerlei dogmatische of wijsgerige verminking van de Heilige Schrift.

\*\*\*

Maar daarbij kwam nog wat.

Door zijn grondige en steeds tot de kern doordringende studie van de invloedrijke wijsgerige stromingen, kreeg Janse er ook voor waar en hoe in feite de verderfelijke invloed daarvan zich in de kennis der Schrift liet gelden.

Het is immers zo, dat bij zeer veel christenen, vooral onder de wetenschappelijk gevormden, allerlei wijsgerig gedachtegoed, voortgekomen uit niet-schriftuurlijke gedachtencomplexen, het denken, ja, meer nog, het leven beïnvloedt. Och, men heeft dat in de kring waarin men opgroeide en studeerde als vanzelf en kritiekloos geassimileerd. Het is als met het wezen vergroeid geworden. En het laat zich nu overal en altijd gelden. Het beheerst de kijk op de dingen beslissend. Ook de lezing en bestudering van de Schrift. Dat er enige discrepantie zou bestaan tussen de zo overgenomen visies en de boodschap der Schrift komt in de gedachten van hen, die slachtoffers van de infiltratie van deze niet-schriftuurlijke gedachten werden niet eens op. Want die gedachten worden als zodanig niet herkend. Ze worden als zo van zelf sprekend beschouwd, dat men ze niet eens meer kritisch bekijken kan. Ja, kritiek er op werd dikwijls als aantasting van de Schrift zelf beschouwd. Daarom kan men er zich ook niet van ontdoen. Wat hebben begrippen als vorm, inhoud, potentie, actus, substantie, idee, ideaal, een onzuivere waardering van „stof” en „geest”, „lichaam” en „ziel”, het verlenen van prioriteit van het theoretische denken en kennen bóven het voor-wetenschappelijke niet een fatale rol gespeeld in kerk en theologie.

Omdat Janse deze in wezen niet- of zelfs antichristelijke ideeën en ideeëncomplexen in hun oorsprong had leren kennen, doorzag hij ze in hun verderfelijke strekking en herkende hij ze waar ze in gechristianiseerde vorm op het christelijke erf het ware verstaan van de Schrift belemmerden en het leven des geloofs van zijn glans en kracht beroofden.

C. V.

### MENSEN ONDER ELKAAR

Naar aanleiding van 3 deeltjes uit de serie „Mens en medemens”, aspecten der sociale werkelijkheid, Uitgeverij het Spectrum, Utrecht/Antwerpen 1957, te weten:

Prof. dr. A. Oldendorff: „Mensen onder elkaar”.

Prof. dr. ir. F. Ph. A. Tellegen: „Samenleven in een technische tijd”.

Gabriël Madinier: „De mens en zijn geweten”.

Wie het nederlandse geestesleven van na de oorlog overziet en poogt te analyseren zal voornamelijk getroffen worden door twee verschijnselen. In de eerste plaats is daar het opkomen van de „humanietora”, de wetenschappen die zich bezighouden met de mens, zoals deze verschijnt als individu en in relatie tot de medemens. Moderne studierichtingen als psychologie, sociologie, politieke en journalistieke vakwetenschap komen krachtig opzetten en trekken vele studenten, die vroeger in de rechten of de medicijnen terecht kwamen.

Daarnaast blijven echter ook de zgn. exacte wetenschappen in opmars en versterken hun posities in deze eeuw van rationalisatie, mechanisatie en automatisering. Dit laatste woord dient men wel te onderscheiden van de automatisering. Het tijdperk dat machines geautomatiseerd werden is nl. grotendeels voorbij. Men bouwt nu machines die zelf automaten zijn. Aan het begin van deze machines staat één mens, aan het eind hoogsteens ook één, het productieproces wordt door de automaat-machine zelf gecontroleerd!

Over dit pas begonnen tijdperk der automatisering handelt het werkje van prof. Tellegen.

En dit brengt ons op het tweede verschijnsel: de opkomst van een rooms-katholieke geestes-élite. Deze neemt langzaam maar zeker die sleutelposities in, die voor de oorlog meestal werden bezet door intellectuelen van vrijzinnigen en liberalen huize, doorgaans als een man als prof. Huizinga, voortreffelijke dragers van „nederlands geestesmerk”.

Wat men ook van de „cultuurkamp” waar toe de rooms-katholieken zich hebben aangegord moge denken (en vrezen?), een feit is, dat deze nieuwe élite gevormd wordt door

hoog ontwikkelde personen, die hun veld van onderzoek uitnemend beheersen. En daarbij denken wij niet alleen aan de kloosters, waar men, puttend uit een ruim arsenaal, geleerden in „reïncultuur” kan kweken, doch zeker niet minder aan niet-geestelijken, die de bescherming der kloostermuren missen en wier levensomstandigheden nauwelijks van die hunner protestantse vakgenoten verschillen.

Het boekje van Oldendorff legt getuigenis af van een levendige uitwisseling van gedachten en gevoelens met de medemens. De titel „mensen onder elkaar” dekt als een voortreffelijke vlag de lading. Oldendorff heeft van dit drietal de meest populaire wijze van schrijven, op gevaar af dat hij af en toe generaliseert en globaliseert, waar de zaak beter gebaat zou zijn met een scherpzinnige analyse.

Bovendien verstaat hij de kunst een zeker gemis aan oorspronkelijkheid te vergoeden door treffende citaten aan te halen, die van een grappig — en soms ernstig — commentaar voorzien hun uitwerking niet missen. Over de levenspraktijk, waarin wij voortdurend met de medemens te maken hebben, maakt hij rake opmerkingen. Bijv. op blz. 55: „Mensen hebben vaak woorden onder elkaar, omdat ze geen begrip voor elkaar kunnen opbrengen. Bij een conflict wordt soms gezegd: „Ik wil je niet meer horen” of „Ik wil je niet meer zien”. De grond van dit hele conflict is in vele gevallen, dat wij niet goed hebben geluisterd en slecht hebben gekeken”.

Dit zijn ware woorden, maar toch moet er m.i. niet te veel worden gepraat. We leven in een tijd van praten, praten en nog eens praten, van steeds meer vervelende conferenties en voortgezette vergaderingen, waarvan het resultaat soms omgekeerd evenredig is aan de inspanning... La Fontaine had zijn fabel van een berg die een muis baarde op Woudschoten en diverse conferentie-oorden kunnen schrijven.

Dieper grijpt het boekje van Tellegen, dat onmiskenbaar met grotere denkkraft en een fijnzinniger stilistisch vermogen is geschreven. Waar Oldendorff voornamelijk uitgaat van het leven zoals dit reilt en zeilt, daar neemt Tellegen zijn uitgangspunt in een wijsgerige vraagstelling. Hij worstelt met het probleem „gelovig denken over de techniek” en de vraag hoe mensen in een technische tijd moeten samenleven wil hij (blz. 14) „benaderen vanuit het eigen licht van het menselijk verstand, niet allereerst vanuit het geloofslicht van Gods Openbaring”. Wie als gereformeerde deze stelling wil critiseren moge bedenken hoe ten onzent Kuyper en zijn leerlingen, waar het de levensvragen betrof, dezelfde weg zijn opgegaan en hoe heel ons denken — wijsgerig geschoold of niet geschoold — nog lijdt onder het veronachtzamen van concrete geboden en richtlijnen die de Bijbel verschaft. Wat kan een aandachtig lezen van de mozaïsche wetten ons in dezen. ook in deze gans andere tijd, een schat van toepasbare normen verschaffen! En de hoofdsom der wet verschaft ons juist een norm die ons bindt en ons laat staan in de vrijheid. Bij Tellegen is het Woord Gods geen fundament maar een voorzichtig aangebracht sluitstukje. De laatste alinea van zijn boek luidt:

„Ons laatste „werk”, de uiteindelijke taak is de voorbereiding op de dood. Het is een eigenaardig „werk”, want de kern ervan is het vrijwillig „afstaan in vertrouwen” van elke mogelijkheid tot werk. In ons bemachtigen van de natuurkrachten zal dat moment ook aanwezig moeten zijn; wij zullen dus moeten zijn als bezitters, die niets bezitten. De actualiteit van een technische cultuurperiode vraagt om een theologische belichting van onze aardse culturele werkzaamheid. Zowel het kader van dit boekje als de competentie van de schrijver beletten dat dit hier wordt ondernomen. En daarom besluit ik deze overwegingen met de bevestiging van dit „enig noodzakelijke”.

Hier zien we dus, hoe een eminent vakgeleerde, consequent in zijn r.k.-denken met zijn lekenpositie genoeg neemt en de diepere vragen overlaat aan de geestelijkheid.

Het zal duidelijk zijn dat in een tijd, waar de mens steeds meer met de medemens te maken krijgt, ja volgens de mode-psychologie slechts verklaard kan worden door en in zijn relatie tot de ander, de vorming van het geweten een zaak van de eerste orde is. Het

werkje van Madinier (uit het frans vertaald) handelt daarover. Aanknopen bij de augustijnse traditie zegt hij dingen die ook door ons met instemming kunnen worden beluisterd: „Het uiteindelijke resultaat van een loutere wetsethiek is het farizeïsme. Wetsethiek en liefdesethiek zijn geen gelukkige uitdrukkingen, want er is slechts één ethiek. Men moet daarin twee aspecten onderscheiden, die niet te scheiden zijn” (blz. 83). Als hij echter op blz. 98 schrijft: „Maatschappelijk milieu, voorbeelden, tradities, maar ook het peil van intelligentie en moraliteit zijn de toevallige oorzaken die een geweten vormen”, dan rijzen er toch bedenkingen. De ongelukkige term „toevallig” verwaarlozend, hebben wij het meeste bezwaar tegen het in dit verband noemen van de hoogte van iemands begripsvermogen en het gehalte van zijn moraliteit. Dit laatste is nl. geen voorwaarde tot gewetensvorming doch een resultaat daarvan.

En verder is het intelligentieniveau in ethisch opzicht volstrekt neutraal. Veel mensen zijn betrouwbaar vanuit een „domme trouw”, anderen zijn des te geraffineerder naarmate hun intellect hen meer mazen in het net doet ontdekken. De ethische gezindheid (positief of negatief) gebruikt resp. misbruikt de verstandelijke vermogens. De schrijver volgde een typische psychologiserende redenering, die de grondvragen omtrent het mens-zijn liet rusten. Gelukkig is hij elders inconsequent tegenover deze gedachtegang, nl. daar waar hij onderscheidt tussen „geweten” en „über-ich” (super-ego) en dit laatste als dressuur-product gevaarlijk acht en verwerpt.

In het slothoofdstuk breekt de auteur een lans voor een nieuwe casuïstiek, een nieuwe minimale orde van het geoorloofde en het verbodene. Zijn betoog verloopt dan, in humanisme: „de verhevenste taak van de opvoeding is dan ook niet zozeer het vormen van de gewetens, als wel ieder mens tot een geweten te maken”.

Vraagt men naar een gemeenschappelijke achtergrond in deze rooms-katholieke werkjes, dan meen ik niet mis te tasten door als zodanig aan te wijzen het werk van Jacques Maratain: „Humanisme Intégré”. Het is een opnieuw beleven van een sterk van het humanisme doortrokken rooms denken, dat de genade wil veraanschouwelijken. Dit is de derde poging die Rome daartoe onderneemt. De eerste was die van de liturgie, de tweede die van de Civitas Dei als zichtbaar rijk van God, de derde is die waarin de leken de straat op en de werkplaats in gaan. Noordmans — ik weet dat hij Barthiaan was — heeft daarover schoon geschreven\*): „In de Heiligen heeft de voortzetting van de Incarnatie, de vereniging van het natuurlijke en het bovennatuurlijke, van natuur en genade, aanschouwelijkheid. — Overal waar het Paulinische uitdragen van Christus in de openbare verkondiging, naar het patroon van de brief aan de Romeinen, min of meer wordt nagelaten of verzwakt; waar men naar de genade gaat zoeken inwendig, daar zal deze behoefte ontstaan. In de levens der heiligen, ook der protestantse heiligen in mystieke en ascetische gereformeerde kringen, gaat men dan de kenmerken zoeken, die de verloren aanschouwelijkheid in de leer en genade terug moeten brengen en de ziel over de angsten, het vrezen en beven van het conjecturale („dooreengeworpen” H.) leven moeten heen helpen”.

De moderne roomsen nu willen van elke parochiaan zulk een „heilige” maken. En alle kerken die speculeren over (en binden aan) die „inwendige genade” zullen Rome volgen in het demonstreren van uitwendige genade, van koortsachtig nagejaagde kenmerken in de levenspraktijk.

Met déze vormen van verwereldlijkt Christendom hebben wij nu te maken. „Gij echter geheel anders”, dat wil hier zeggen dat wij uit dankbaarheid vruchten van geloof en bekering zullen voortbrengen in de dagelijkse levenspraktijk, opdat onze naaste niet zal worden betoverd door onze allerchristelijkste spandoeken, maar verrast zal gaan zoeken naar het geheim van ons samenleven, naar het geheim van een vrije en goede consciëntie.

P. A. HEKSTRA.

\*) Dr. O. Noordmans: „Natuur en Genade bij Rome”, (blz. 16), uitg. Boekencentrum, Den Haag, 1949.

## Persschouw

### Zeepbellen blazen

Op de synode van de gebonden kerken, welke te Assen gehouden wordt, werd het voorstel gedaan, de synode iets te laten doen ter coördinatie en centralisatie van de kerkelijke pers!

Het is te begrijpen, dat een dergelijk voorstel komt. Het ligt volkomen in de lijn van een toenemende concentratie en regulatie van de kerken van boven-af. Een centrale macht over de kerken kan pas dan goed functioneren, als ze ook de kerkelijke pers in haar hand heeft.

A.E.S. schreef over deze poging in „Waarheid en Eenheid” onder het opschrift: „Zeepbellen-blazen te Assen” o.a. het volgende:

Het spel kan ook voor de volwassen mens een nuttige en heilzame onderbreking zijn van inspannende arbeid.

Een synode is een college van hard werkende en druk vergaderende afgevaardigden, en het is geen wonder als daar op een gegeven moment bij overschrijding van de vermoeidheidsdrempel ontspanning wordt gezocht in het dartelet spel.

Zo'n dag van dartelet spelen beleefde de synode van Assen op donderdag 12 september 1957, althans in de avondvergadering, waarmee ze een vermoeiende dag besloot.

Boven de Acta van die avondvergadering kan de scribe met recht laten drukken: HOMO LUDENS — de spelende mens.

Het spel van die avond was het aloude en toch steeds weer als nieuw en verrassend ervaren: **zeep-bellen-blazen**.

De synodocraten van Assen beleefden een avond van verrukkelijke droombeelden in kleurrijke zeepbellen, die de hoge gewelven van Assen's kerk vulden met een fascinerend ballét van heerlijke wensdromen.

Het vette sop voor dit nobele spel werd geleverd door mr. P. J. Scheele van Amsterdam, die zich tot de synode richtte met het verzoek om iets te doen ter **coördinatie en centralisatie van de kerkelijke pers**.

Met een sopje alleen heeft men echter nog geen zeepbellen. Daar horen pijpen bij. Sinds de fatale strijd tegen prof. Schilder beschikken onze synodes echter over een prachtige foedraal, gevuld met de pijpen der synodocratie, een waardevol geschenk van het college van prae-adviserende hoogleraren. Uit die pijpen is al heel wat gerookt! Dit étui met pijpen behoort tot de ambtelijke uitrusting van de praeses ener synode.

Toen het sop van mr. Scheele ter tafel kwam, werden de pijpen beschikbaar gesteld en er mocht geblazen worden door ieder die dat wenste.

Daar gingen dan op die donderdagavond de kleurrijke bellen der synodocratie de lucht in!

Coördinatie en concentratie van de kerkelijke pers.

Eén kerkelijk Gereformeerd blad. Machtig mooi!

Eén stem in de kerkelijke pers.

Deugdelijke voorlichting voor stad en land van bij uitstek deskundige zijde.

Geén kerkelijke bladen en blaadjes meer.

Geén oppositie tegen synodale zonden meer.

Geén roep om waarheid en recht meer vanuit de Kerken.

Geén initiatieven meer van kerkeraden en particulieren.

Geén acties meer die niet rechtstreeks worden geleid door synodale deputaten.

Eén koekoeksroep door alle kerken: **Es spricht die Synode!**

Alles in één blad, en derhalve één visie, één oordeel, één standpunt.

Wat een heerlijk visioen voor synodocratische ogen en harten.

Een dartelet feest.

Ze dachten niet bij dit feest van synodocratische zeepbellenblazerij aan de gelijk-schakeling van het Nationaal-Socialisme, die ons land heeft gekend met Max Blokzijl als leider van het Persgilde.

Ze dachten niet aan de kerkelijke perschef dr. H. W. van der Vaart Smit op wien prof. Nauta beter zijn tuchtcharges had kunnen richten dan op de profetische prediker prof. dr. Klaas Schilder. Ze dachten niet aan het nut van kritisch toetsen van synodale besluiten en commentaren door derden.

Ze dachten niet aan de structurele differentiatie, die inhaerent is aan elk levend orga-

nisme, dus ook gevonden wordt in een levende kerk.

Nee, ze lieten hun ziel met verwondrend oog weiden in het sprookjesland der synodocratische zeepbellenblazerij....

Zoals reeds in de pers werd bekend gemaakt spatte de zeepbel-van-de-echt-synodale-krant evenwel gans en al uit elkaar.

Een voorstel van ouderling-Spaan werd n.l. aangenomen waarin uitgesproken werd, dat nòch het coördineren van kerkelijke bladen, nòch het uitgeven van een eigen orgaan door een generale synode wenselijk wordt geacht.

Daarmee feliciteren we de gebonden kerken van harte.

Maar — niet minder dan 5 van de 6 hoogleraren-adviseurs, benevens de synodale praeses Ds Van der Woude, waren vóór deze synodale pers-concentratie. Prof. Nauta uiteraard voorop.

## VAN HIER EN GINDS

### Zendingsactiviteit van de protestanten in Duitsland

Nadat de Zendingsactiviteit van de duitse protestanten gedurende de oorlogsjaren volledig lam geslagen was, zijn deze nà de oorlog met grote energie begonnen de zendingsarbeid opnieuw ter hand te nemen. De protestantse zending gaat in Duitsland nog geheel uit van zendingsverenigingen (Missionsgesellschaften). Wel is in de laatste jaren overal de tendens wakker geworden om de zendingsarbeid in meer kerkelijke banen te leiden. Momenteel bestaan er in Duitsland 42 Zendingsverenigingen. Dertien ervan hebben nog geen zendelingen uitgezonden. Twintig daarvan zonden ten hoogste 7 zendelingen uit. Slechts 3 meer dan vijftig. Volgens de gegevens van 1956 heeft „Hermannsburg” 155 zendingsarbeiders uitgezonden waarvan 57 zendelingen zijn. De Rheinische Mission, die vooral in Indonesië werkt (o.a. onder de Batakkers en op Nias) 119, onder welke 36 zendelingen; „Berlijn” 91, waarvan 38 zendelingen; „Herrenhut” resp. 38 en 14; „Basel” resp. 29 en 7; „Bethel” 17 resp. 2; „Neukirchen” resp. 3 en 1. In totaal werken ongeveer 700 duitse protestantse zendingsarbeiders op zeer verschillende zendingsvelden.

## KERKNIEUWS

**Beroepen** te Enschede-Zuid: Ds R. H. Bremmer te Zwolle.

**Bedankt** voor Schildwolde: Ds W. de Graaff te Giessendam-Neder-Hardinxveld.

**Bevestigd** in de Geref. Kerken van Drogeham en Harkema-Opeinde: Ds Tj. Boersma. Bevestiger was Ds J. van Raalte te Harderwijk. Ds Boersma koos als tekst voor zijn intrepreek: Rom. 1: 16 en 17.

**Adressen** van de kerk van **Drogeham**: Ds Tj. Boersma, Geref. Pastorie, Drogeham 290. Telefoon 268 - K 5121; van **Ds J. v. d. Zwaag**, Geref. Pastorie No 10, Friesche Palen, Tel. 05125-407.



Als **ERKEND AANMELDINGSBUREAU** verzorgen wij voor U alle emigratie-papieren. Wij geven voorlichting en verlenen bemiddeling voor plaatsing in alle landen en plaatsen waar eigen Gereformeerd Kerkelijk leven is.

**VRAAGT VOORLICHTING VIA UW EIGEN ORGANISATIE:**

**GEREFORMEERDE EMIGRATIE STICHTING**  
Thomas à Kempisweg A 32, Utrecht, tel. 30335 - b.g.g. 26393

Vertegenwoordigers door geheel Nederland

**Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.**

**Abonnementenprijs: f 5.- p. halfjr. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.**

## PERSVERENIGING „OPBOUW”

### Van de Penningmeester

U weet, dat ons blad uitgegeven wordt door de Gereformeerde Persvereniging „OPBOUW”. De leden van deze vereniging betalen een contributie van slechts f 2.50 per jaar.

Mag ik die leden, die zulks nog niet hebben gedaan, verzoeken hun contributie voor het jaar 1957 op mijn giro te storten?

Behalve de contributie-inkomsten, die een dekking vormen voor de normale verenigingskosten, beschikt onze persvereniging over een garantiefonds, dat de financiële ruggegraat van ons blad vormt. Dit fonds heeft reeds een zeer behoorlijke omvang, maar nog vele lezers van ons blad ontbreken op de lijst van begunstigers van het fonds. Ik hoop, dat deze schoen velen zal passen!

Mag ik tevens degenen, die voor het garantiefonds een bedrag hebben toegezegd, maar dit nog niet overmaakten, vragen dit nu spoedig te doen?

Uw medewerking bespaart ons veel werk.

J. F. J. LAMET,

Postgiro 49776,

Antilopelaan 2, EINDHOVEN.

## CORNELIS CAMFFERMAN

en

## WILLEMINA JOHANNA DIJK

geven U, mede namens wederzijdse ouders, kennis van hun voorgenomen huwelijk, waarvan de voltrekking D.V. zal plaatsvinden op dinsdag 5 november 1957, des voormiddags 10 uur, te Dalfsen.

Kerkelijke bevestiging om 11 uur in de Gereformeerde Kerk te Lemelerveld door de Weleerwaarde Heer Ds J. P. Unger.

Zaandam, Westzanerdijk 321,  
Lemelerveld, A 44.

Toekomstig adres:

Lijsterbesstraat 52, Zaandam.

Op donderdag 31 oktober en vrijdag 1 november a.s. wordt D.V. gehouden het

## GEREFORMEERD POLITIEK CONGRES 1957

over

### Zelfstandigheidspolitiek

(gemeentelijk en nationaal)

Plaats: Gebouw van de gereformeerde kerk te Rotterdam, Simonstraat, hoek Schiekade.

Opening: 31 okt. om 14.00 u. door de voorzitter, **ds. F. A. den Boeff**.

Referaten:

1. Gemeentepolitiek en Rijkspolitiek (L. P. Laning, do. 14.30 u.)
2. Achtergronden van de verhouding tussen west en oost (P. Jongeling, do. 19.15 u.)
3. Het streven naar Eur. integratie (Dr. L. A. F. Godschalk, vrij. 9.30 u.)
4. Samenwerking der kleine landen (Dr. A. J. Verbrugh, vrij. 14.15 u.)

De toegang tot het congres, ook tot gedeelten ervan, is vrij.

Het volledige programma vindt men in het sept.no. van Ons Politeuma.

Op beide dagen worden gemeenschappelijke maaltijden georganiseerd. Men geve zich hiervoor op bij de heer P. van Leeuwen, secr. ontvangstcomm., Bergsingel 155 c, Rotterdam.

## Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 2452



Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk